

מבחר תופעות מורפולוגיות בקורפוס העברית המדוברת

אורה (רודריג) שורצולד

1. מבוא

המורפולוגיה של העברית המדוברת אינה שונה במהותה מן המורפולוגיה של העברית הכתובה. ההבדלים נובעים בעיקר מתהליכים מורפונמיים המתרחשים בלשון הדיבור. התיאור שלהלן יתמקד בכמה תופעות מורפולוגיות העולות מן הטקסטים שבקורפוס לשון הדיבור של מעמ"ד. בגלל היקף הקורפוס ומוגבלותו, התיאור הוא חלקי, ואף על פי כן אפשר לעמוד בו על הכללות אחדות המאפיינות את לשון הדיבור. עם זאת, יש לשים לב לכך שיש הבדלים אינדיבידואליים רבים בין הדוברים, וכך נמצא הבדלים בין דוברים המשמרים חלקית צורות הנחשבות נורמטיביות, ולעומתם דוברים המבטאים שינוי גדול יותר בהשוואה לצורות הנורמטיביות. מטבע הדברים, התופעות נוגעות בחלקן בתחביר ובפונולוגיה בגלל אופייה המיוחד של המורפולוגיה. חלק מן הדברים נידונו קודם לכן בתיאורים אקלקטיים של לשון הדיבור, אבל לא בדרך שיטתית.

להלן יידונו התופעות לפי תדירות הופעתן בקורפוס, למן מילות היחס שהן השכיחות ביותר בכל טקסט ועד תופעות אידיויסינקרטיות המאפיינות דוברים בודדים. ואלו סעיפי הדיון: תחיליות מש"ה וכל"ב; כינויי הגוף; כינויים פרודים וכינויים חבורים; סמיכות; שמות המספר; ושונות.

2. תחיליות מש"ה וכל"ב

ככלל, יש האחדה בדרך ההגייה של התחיליות התחביריות בשימושיהן בעברית המדוברת. ואלו המגמות הניכרות בשימושי התחיליות מש"ה וכל"ב:

א. התחילית כ - נדירה מאוד. היא נקרתה פעם אחת בלבד כמילית יחס עצמאית במשפט "אבל בכל זאת הוא נראה לכם פחשוד ופתחתם נוהל מעצר חשוד כמו שצריך" [P423], בהגיית ke. לעומת זאת המילית "כמו" הופיעה בקורפוס 73

פעמים.¹ אמנם כ־ אינה בת המרה ל"כמו" בכל המקרים כפי שהראה רוזן (תשכ"ו: 98-100), אבל יש מקרים שבהם אפשר היה לכאורה להשתמש בתחילית כ-, ואף על פי כן הועדפה "כמו", למשל, את המשפט "זה לא נשמע כמו שלמה ארצי" [C714] אפשר היה להמיר ב"זה לא נשמע כשלמה ארצי". תפוצה זו מעידה על כך שהתחילית כ- נעלמת והולכת בלשון הדיבור.

לעומת זאת, בצירופים מאובנים התחילית כ- שכיחה יחסית. היא הופיעה חמש עשרה פעמים בקורפוס בצירוף כֶּשְׁ-, לא כביטוי עצמאי, פעמים בהגיית kše ופעמים בהגיית keše. היא הופיעה פעם אחת בצירוף הכבול "אכול כֶּל יכולתך" [C612_2], בהגיית ke, והיא שכיחה בהגיית ka בביטויים המאובנים האלה: כאלה 17×, כאלו 2×, כזה 16×, כזאת 12×, כנראה 10×, כרגע 3×. הביטוי כאילו נקרה בקורפוס 27 פעמים, והגייתו מגוונת keilu~kīlu. מבחינה אטימולוגית מדובר בצירוף של כ- למילים אחרות, אך מבחינה סינכרונית הביטויים האלה הפכו ללקסמות עצמאיות בעברית (רוזן תשכ"ו). יוצא אפוא שמעמדה של כ- ניכר בעברית בת זמננו כשריד היסטורי בלבד, ולא כמילית יחס יצרנית ושימושית.

ב. הגיית תווית היידוע ה- היא תמיד a בכל היקרויותיה.² בבואה לפני "את" היא מתאחדת לעתים להגיית ta: את הצ"פס (tačips) [C714], את המיקוד (tamikud) [P931].

ג. ההגייה של ציין היחס מ- אחידה למדי: מ- הגויה על פי רוב -mi-, לדוגמה: מדרום אמריקה [C612_2], מברזל [C612_3], מבחינת נוחיות [D142], מחדש [C711_1], מעור [IOCh], מעכשיו [Y32], מעשרים [Y34], מאתמול [C714] ועוד. לפני ה"א הידיעה, ההגייה היא תמיד mea, לדוגמה: מהבית, מהאנשים [C514_2], מהאוטונומיה [C612_2], מהאינטרנט [C711_2], מהדברים, מהזמן, מהאנרגיה [P931] ועוד. נראה שזו הגייה קבועה של התחילית המיודעת מה־mea, בדומה להגייה הקבועה של ב־ ושל ל־ בצירוף היידוע.

נדיר מאוד me- בהקשרים אחרים, וכולם לפני "גרוניות" בקורפוס הזה, למשל: מְחַמֵּשׁ [P423], מְעַל (me'al) [C711_2], מְעַכְשִׁיו [Y34] (אבל ראו לעיל מעכשיו, Y32).

1 בקורפוס נכללות כ־26,500 מילים על פי אומדן שנתן לי דורון רובינשטיין, המתבסס על החלוקה בקובצי ELAN.

2 על הגיית הגרוניות, כולל ה"א, ראו מאמרו של בולוצקי תשע"ו בספר הזה. שאלה תחבירית מעניינת היא השימוש ביידוע במקרים כמו אלה: זה בערוץ שתיים הגיימס בונד [D142], מה זה הטורה בורה הזה [IOCh], מה זה הלמה הזה [P423], את הלהוריד מהרגליים [C711_2], מאיפה זה בא הֶלְפֵטֶר [C714], זה לא בית שלהם [Y311] ועוד.

ד. הגיית שאר התחיליות התחביריות אחידה למדיי: שְ-, וְ-, לְ-, בְ- הגויות בתנועה e על פי רוב. לדוגמה: שְשכחתי, שְהיו, שְיש, שְיהיה, שְזה (C514_2], שְעוכד (C612_2], שְהוא (šeu), שְההוא (šeau) [OCh]; ומנהל, ונתחיל, ומוצא, ומפותחים, ומתי, ומתי (C514_2], ומָה, וּמָה, וּמָה [P931], וּבִטְלוּ, עֲשִים וּשְמוּנָה חדרים [D142], שבעים וחמישה דולר, מאה וחמישים דולר, שבעים וחמש כפול שבע [D142], עשרים ושלשה בחודש [C711_1], וּכְנָה, וּמָה המשמעות [P423], תשעים ושמונה מהמקרים [OCD_3], וּכְמָה, ארבעים ושניים שעות, שלושים ומשהו [OCh], וְאֵנִי אומר (veaniomer) [OM], וְחָדֵר שִינָה [Y33], שלושים וחמישה אלף שקל [Y34]; לְהַקְלִיט, לְדוּוח, לְצִלֵם [C514_2]; בְעֶשֶר, בְכָלֵל, בְכִיתָה [C514_2], בְמַחִיר, בְמַחִירִים [C612_2], בְקָנָה מִידָה [OCh], בְשְלוֹשָה חוֹדְשִים [OM], בְשְלוֹשִים בְמִקְוֹמוֹת [Y32], בְשְמוּנָה מֵאוֹת שִקֵל [Y33] ועוד.

מכיוון שהדוגמות רבות אתעכב על המקרים המיוחדים שלהלן.

(1) לפני עיצור הסדק³, המיוצג באותיות א, ה, ע, ההגייה של ש- ושל ו-, ב-, ל- נדמית במקרים רבים לתנועות העוקבות אחריהן, והעיצור הסדקי מתקיים או נבלע. לדוגמה: שאני (šani) [C514_2], [P931], [OCD_2], אמרו שהוא טוב (šū tov) [C612_2], והיא (vii) [C514_2], ואתה (vata) [C612_2], וְאֵנִי (vani) [C612_3], [P931], ועדיין (vaadain), וְאֵנִי סוּמֵךְ (vani somex) [P423]; לעשות (lasot), לעזור (lazor) [C612_4], שאם היא (šimi) [C714], להתרכז (litrakez) [P931]; בהריון (berayon) [C514_2] ועוד.³

(2) בדרך כלל אחרי מילה המסתיימת בתנועה, התנועה e של ש- נשמטת ממנה: אף על פי שתמיד [C514_2], מה שקורה שם [OCh] (škore) ועוד.⁴

(3) גם בריחוק שתי הברות מן הטעם הדקדוקי, התנועה e של ש- נשמטת: רק שתדעי, שתביני, אז שתזרוק, רק שתדע שזה [OCD_2], ועוד.

(4) חוק החיכוך של בנדכפ"ת (או שרידיו בכ"פ) אינו מתקיים אחרי התחיליות ו- ב- ל-⁵. לדוגמה: וּכְנָה [P423], וּכְדוּרִי בֶשֶר [Y111], וּפְתָאוֹם [Y32]; לְפָה [P423], [P931], [OCh], לְכָל אַחַד, לְכָאן, לְכָל מִינֵי מִקְרוֹת [P931], לְבִית חוֹלִים [P931]

3 ראוי להתייחס גם לדעתו של לאופר על עיצורי הסדק. ראו לאופר תשס"ט: 78-101, Laufer 2009.

4 השמטה זו קיימת לעתים רחוקות גם בתחיליות האחרות אחרי תנועה, למשל: מה לכבות [C714] (malxabot).

5 התחיליות מ-, ש-, ה- לא נזכרו בהקשר הזה כי אחריהן העיצור פוצץ תמיד.

לְכָל אחד [OCD_2], לְכוֹלְנוּ, לְפָאן או לְפָאן [OM], לְפָאן [C714]; בְּבֵית סֵפֶר [C714], בְּבֵית חוֹלִים, בְּבִסְסִים כֹּאֵלָה, בְּבֵית כּוֹנְנוֹת [P423], בְּכֹלֹם, בְּבֵית מְלוֹן [P931], בְּבֵית חוֹלִים [OCD_3], בְּכָל מָה [OCh] וְעוֹד הִרְבֵּה. יֵשׁ לְצִיין כִּי גַם לְפִי הַנּוֹרְמָה אֵין לְצִפּוֹת הַלְמַרְת פּוֹצֵן בְּחוֹךְ בְּבִסְסִים לוֹעִזִים דּוֹגְמַת לְפְרוֹפּוֹרְצִיָה, בְּפּוֹיִצִיָה [OCh]. רַק בְּבִיטוּיִים כְּבוֹלִים שֶׁהִפְכו לְלִקְסִמוֹת עֲצֵמָאוֹת הַחִיכוֹךְ נִשְׂאָר, לְמִשְׁל: בְּכֹלֹל [C612_2] (bexlal) בְּצַד בְּכֹלֹל [C612_2], לְפָנֵי כֵן [OM], וְכוּלֵי [C612_4], לְפַעֲמִים [Y111] וְעוֹד.

עִם זֹאת נִמְצָאָה גַם צוֹרֵת שֶׁעֵט נִז: בְּכּוֹדֵךְ [OCh] (bexvodxa) – הַכִּי רְפוּיָה, אֲבָל הַבִּיטָה בְּהַגִּיטָה e. בְּדוֹמָה לְצוֹרֵת לִידִידֵךְ לְהֵלֵן, עֲצֵם הַשִּׁימוֹשׁ בְּכִינוּי הַחֲבוּר גַּרְם לְהַגְבֵּהַת מָה שֶׁל הַצּוֹרָה בְּאֲמִצְעוֹת חוֹךְ הַחִיכוֹךְ, אֲבָל הַתְּחִילִית ב- נּוֹתְרָה בְּעֵינָה בְּהַגִּיטָה הַמְּקוּבֵּלֶת.

(5) בְּצִירוֹפִים קְבוּעִים, הַהַגִּיטָה הַ"נּוֹרְמָטִיבִית" הִיא הַשְּׁלֵטָה. לְדוֹגְמָה: תִּשְׁע וְחָצִי [C612_2] (וְהַשּׁוּוֹה ל-[C514_2] (bexlal)), בְּצִחוֹךְ, בְּזִמְנוֹ [C714].

(6) הַגִּיטָה i בְּתַחֲלִילוֹת (בְּמִקּוֹם e) נִמְצָאָה גַם בְּמִקְרִים הֵאלָה: לְ לִידִידֵךְ [C514_2]. נִרְאֶה שֶׁעֲצֵם הַשִּׁימוֹשׁ בְּכִינוּי הַקְּנִיין הַחֲבוּר גַּרְם לְהַגְבֵּהַת הַמִּשְׁלֵב וְעִמּוֹ גַם הַהַקְּפָדָה עַל הַתְּחִילִית ל-, כִּי תְחִילָה נִאֲמַרְת הַתְּחִילִית בְּתַנּוּעַת e הֵאלָמֶסוּמְנַנֵּת, וְאוֹז הַמִּילָה הַשְּׁלֵמָה נְהַגִּית בְּתַנּוּעַת i בְּתַחֲלִילִית ל-. עִם זֹאת הַגִּיטָה ye שֶׁל יִידִידֵךְ אֵינָה מְתַבְּטֵלֶת. בְּהַקְּלָטָה C714 נִמְצָאוּ שְׁלוֹשׁ דּוֹגְמוֹת לְהַגִּיטָה i לְפָנֵי צְרוּר עִיצוּרִים: לְתַחֲלִילִית הַדִּיִּסְקָ, בְּשִׁבּוּעַ חוֹגִים, בְּשִׁנַּת שְׁבַתוֹן, וְבַהַקְּלָטוֹת אַחֲרוֹת גַם בְּזִמְנוֹ [OCh], בְּתַחֲלִילִית הַסִּשְׁן [OM], דּוֹבֵר ב'.

הַצִּירוֹף לְקָצִין תּוֹרֵן [P423] זֹכֵה לְהַגִּיטָה i בְּתַחֲלִילִית ל-, אֲבָל הַמְּבַנָּה מִיּוֹחַד, כִּי קָצִין תּוֹרֵן בְּנוּי כְּתַמּוּרָה (קָצִין שֶׁהוּא תּוֹרֵן) שֶׁל שֵׁם עֲצֵם וּמַגְדִּירוֹ, וְכֵן הוּא מוֹפִיעַ בְּמִילוֹן (שׁוּיָקָה תִּשְׁנ״ז), אֲבָל הַהַגִּיטָה שֶׁל קָצִין תּוֹרֵן בְּאוֹתוֹ תִּקְסָט גַם לְלֹא הַתְּחִילִית מְלַמֶּדֶת כְּנִרְאֶה עַל מְבַנָּה סְמִיכוֹת (רִאוּ דִּיוֹן בְּסִמִּיכוֹת לְהֵלֵן בְּסַעִיף 3).

בְּמִילָה בְּדִיוֹק הַהוֹגִים נְעוּ בִּין (bidyuk) [C711_1], [ID142], [P423], [Y32] וְעוֹד, [bidyuk] [C612_4], [C711_2], [Y33] וְעוֹד, וּבִין (bediyuk) רַק בִּי [C514_2] וְ- [bedyuk] [C842]. הַגִּיטָה הַדּוֹבְרִים בְּהַקְּלָטָה C514_2 וְבַהַקְּלָטָה C842 חִרְיָגוֹת בְּמִקְצֵת.⁷

6 אֲצֵל הַדּוֹבֵר הַזֶּה גַם נִמְצָאָה הַגִּיטָה בְּבִקְשָׁה [OM] (bevakaša) וְכֵן בְּהַקְּלָטָה P931. יֵשׁ עוֹד הַיִּקְרוֹת שֶׁל בְּבִקְשָׁה בְּהַקְּלָטָה P931, וְהִיא נִשְׁמַעַת (vakša), כְּפִי שֶׁהוֹגִים דּוֹבְרִים רְבִים שֶׁלֹּא נִכְלָלוּ בְּקוֹרְפוֹס.

7 הַהַגִּיטָה מְעִידָה בְּעֵינֵינִים אַחֲדִים עַל לְשׁוֹן גְּבוּהָה יַחֲסִית (רִאוּ שִׁימוֹשׁ בְּלִידִידֵךְ לְעִיל בְּסַעִיף 2, תַּת־סַעִיף 6, וּבִיקְרִיתִי לְהֵלֵן בְּסַעִיף 3.2, תַּת־סַעִיף ז).

ממצאים אלו תואמים כמה מן המגמות שנמצאו קודם לכן במחקרים אחרים (אפרת תשמ"א, 1984 (Schwarzwald): התחילית כ- נדירה, הגיית מ-+ה- מתאחדת להגיית mea דרך קבע, והתחיליות ו-, ש-, ב-, ל- נהגות בתנועת e. כל התחיליות האלה מצטרפות אל הלקסמות האחרות ללא שינוי של צורת הלקסמות, לפיכך אין חוק החיכוך פועל בהן.

3. כינויי גוף

3.1 כינויי גוף פרודים

כינויי הגוף הפרודים הנזכרים בקורפוס הם: אני, אתה, את, הוא, היא, אנחנו, אתם, הם. הכינויים אנוכי, אנו, אתן והן נעדרים לחלוטין מן הקורפוס, ונראה שהם אינם מצויים בלשון הדיבור הבלתי פורמלית (שורצולד תשס"ט). הכינויים אנוכי ואנו מצויים אמנם במשלב גבוה (בספרות, בדיבור פורמלי), אבל לא בקורפוס העברית המדוברת; היעלמות אתן והן בדיבור נובעת ככל הנראה מנטרול מגדרי כללי ברכים, וקיומו עדיין מצוי בלשון הבינונית הכתובה. מגמה זו של ביטול צורות הנקבה ברכים החלה בלשון המקרא באיחודן של צורות הנסתרות בצורות העבר של הזכר (שְׁמֹרֶה), והמשיכה בלשון חכמים באיחודן של צורות הנוכחות והנסתרות בצורות עתיד וציווי עם צורות הזכר (תִּקְחוּ, יִקְחוּ, קָחוּ).⁸ תופעה זו מתאימה לאוניברסלים הרבים לפני היעלמות ההבחנות בצורות היחיד (Greenberg 1966, Levon 2012). שורצולד תשס"ט).

ביצועי הכינויים שבשימוש מגוונים, במיוחד הכינויים אני, אתה, את, אנחנו ואתם.

אני: בהגיית הצורה המלאה (ani): אני צריכה, אני חושבת, אני ארגיע, אני אקח לך, אני ניסיתי ועוד [C514_2], אני לא הייתי שם [C612_2] ועוד, בצד הגיית הצורה הקטועה (ni): מה (אני) אגיד לך [C514_2], בדיקסי (אני) לא הייתי [C612_2] ועוד, או (an): אני (י) לא חושבת, אז אני (י) לא מפריעה לכם [C514_2], אני (י) לא ידע [C612_2]. וכך גם בשיחות אחרות שבקורפוס: אני, (אני) [C612_3], אני סומך [P423] (ani somex), אני אשלם, אני אשלם [OCD_2], אני לא יודע (anlodea) [OCh], אני אנסה (ninase), אני מנסה (nimnase), ואני אומר [IOM], מה (אני) [Y33], [Y32] (ani), אני [Y111] (manistovev), בדרך כלל לפני

לא ההגייה היא (an), בהשמטת התנועה בסוף הכינוי, ואילו אחרי תנועה, במיוחד אחרי המילית מה, התנועה הראשונה של הכינוי נשמטת.

אתה: בקורפוס נמצאו הגיות מלאות והגיות קטועות של הצורה, לדוגמה: (א)תה מבין, (א)תה ידע, (א)תה מבין, (א)תה נכנס [C612_2], אבל יש דוגמות גם לצורה המלאה (ata): אתה מקבל, אפילו אם אתה, אה, אתה לא אוכל פירות ים [C612_2] אתה, (א)תה [C612_3], ו־(א)תה [OCh] (ve-ta) ועוד.

את: בקורפוס נמצאו הגיות מלאות והגיות קטועות של הצורה: את מוקלטת עכשיו, את רומנייה טריפוליטאית, בהגיית (at) [C514_2]. בצירוף "מה את אומרת" ההגייה היא (ma·tomeret) או [C514_2] (matomeret) – אין הגייה של אל"ף, והתנועה הסופית של מה מתאחדת עם התנועה הפותחת את את. על מה את מדברת בכלל הסופית של מה מתאחדת עם התנועה הפותחת את את. [OM] ('at memala) בראש מבע את נהגית בשלמותה, אבל אחרי תנועה היא מתאחדת עם הגיית התנועה, ורק העיצור t נשמר.

בכינויי הנסתר, הנסותרת והנסתרים נהגתה התנועה בלבד:

הוא: (u) [C514_2], [C612_2], [OCh] ועוד.

היא: (i) [C514_2], [C612_2] ועוד.

אנחנו: בהרבה דוגמות הגיית הכינוי מלאה (anaxnu): אנחנו [5×C714], [4×C842], [8×D142], [3×P423], אבל לפרקים בהשמטת התנועה הראשונה: (א)נחנו (naxnu) [C714], [2×P423], ⁹אנחנו [C612_3], [6×C612_4], [C842], אנחנו [8×D142], וכן א(נ)חנו (aⁿ)axnu [C514_2] ועוד. א- תחילית לא תמיד נשמעת, ואפילו בראש מבע היא נשמטת או נשמעת בקושי. רק בהקלטה C514_2 הנו"ן של אנחנו בקושי נשמעה.

אתם: הגיית הכינוי לפעמים מלאה ולפעמים חסרת ההברה הראשונה: אתם (atem) [C711_2], [C714], [D142], [8×P423], או (א)תם [OCD_2] (tem) [C711_2], [3×P423], ואתם [P423] (vatem), אתם [P931] (atem) ועוד. א- תחילית לא תמיד נשמעת, ואפילו בראש מבע היא נשמטת או נשמעת בקושי.

הם: (em) [C514_2], [C612_2], [OCD_1] ועוד.

3.2 כינויי גוף חבורים

א. כינויי גוף נוספים למילות יחס ולמילים מיוחדות דרך קבע, וכך גם בקורפוס. מכיוון שנטייית מילות היחס היא חובה, דוגמת ל', לנו, אצלי, אצלכם,¹⁰ אותי, אותכם,¹¹ עליי, עלינו, סביבי, סביבכם, כמוני, על ידכם, אתכם, שלך, שלכם, לגביך, והיא ממשיכה את המצוי בעבר, לא ארחיב בה אלא אתמקד במילים אחרות שאינן מילות יחס.

המילה אין הנטויה נקרתה רק פעם אחת בקורפוס, והיא המילה איננו שאינה ברורה כל כך בהקלטה D142 והתגובה היא "... לא פה". אין שום היקרות של יש נטויה בכל הקורפוס.

ב. קבוצה אחת ששכיח בה השימוש בכינויים חבורים היא שם המספר. שם המספר שתיים בא בנטייה פעמים רבות בקורפוס בפי דוברים שונים: שניהם×13 – שלוש פעמים בהטעמת מלעיל [C514_2], ותשע פעמים בהטעמת מלרע [C612_4], [2×OM], [5×Y311], [Y34], וכן: אולי שנינו נגיד, שנינו נגור ביחד, שנינו על המיטה [C842] – בהטעמת מלעיל, שהיא חשובה לשניכם [P931] – בהטעמת מלרע, ששתיכן יש לכם פה גדול [OCD_3] – בהטעמת מלעיל, ושתיהן יעשו משכורות [Y111] – בהטעמת מלעיל. הטעמת הכינויים החכורים לנוכחים ולנסתרים לרבים נעה בין הטעמת מלעיל, כנראה בהשפעת המלעיליות של שנינו, לבין הטעמת המלרע (ההיסטורית). הגיית n במילה שתיכן אינה ברורה, וייתכן שהיא m. ומעניין שהטעמות המלעיל לנוכחים ולנסתרים מצויות רק בפי דוברות (אם כי יש גם דוברות בהגיית שניהם במלרע). נראה שעצם השימוש בצורת שם המספר שתיים בנקבה גררה אחריה את הסיומת -כן-, הן לנקבה. לא הזדמנו בקורפוס נטיות של מספרים אחרים דוגמת שלושתנו, ארבעתם וכו'. בניגוד לקבוצה של בני המשפחה שתידון להלן, שבה יש אפשרות לאנליטיות בנטייה (אחותה - האחות שלה), במספרים אין אפשרות כזאת, והם באים רק בצורתם הנטויה (בדומה למילות היחס).

ג. גם מילות הכמות כול באה בנטיות, וגם הנטייה בה מחויבת ואין דרך חלופית להבעת הגוף עם כול: בקורפוס נמצאו הנטיות האלה: כולי [2×P931],

10 שני דוברים בקורפוס הגו אצלכם (eclaxem) – דוברת א' בהקלטה C514_2 המקפידה בדרך כלל בלשונה, וכן דובר ז' בהקלטה P423, בניגוד לדרך הנשמעת בפי רבים (שלא בקורפוס) (eclaxem).

11 המילה נקרתה פעמיים בקורפוס: פעם אחת בהקלטה OCh, ופעם בהקלטה P423. מכיוון שהיא שגורה כך בדיבור, שלא בקורפוס, אינני דנה בה (רוזן תשט"ז).

כולו [2×C711_2], כולנו [C514_2], [2×OM], כולם [C612_4], [C711_1], [P423],
[Y33], [2×Y111], [OCD_1]¹².

בדומה לשמות המספר ולמילת הכמות, המילה עצם 'מילה המדגישה שמדובר בו ולא באחר' (שוויקה תשנ"ז) באה בנטייה בלבד בתנאים אלו:

(1 אחרי מילות יחס המשלימות פועל: מתקינה את עצמה [C612_4], לשמור על עצמכם, מדבר אל עצמך [P423], לשגע את עצמי, לתמוך בעצמך, לתת לעצמך, בנית לעצמך 2×, אתן לעצמי [P931], לסתור את עצמי [Y311], תתאים את עצמה, קניתי לעצמי [Y32], מממנת את עצמה, תשמור על עצמך, שהבטחתי לעצמי, לקנות לעצמי [Y33], מתאר לעצמי [OCh].

(2 אחר שם עצם או כינוי גוף, עם ב- היחס או בלעדיה: אני בעצמי [P423], הבן אדם עצמו, במערכת עצמה [P931], על העיר עצמה [OCh], הוא בעצמו [Y33].

ד. שני ביטויים מאובנים באים בכינוי חבור: אחי כצורת פנייה [OCD_1] ולדעתו הנאמר תשע פעמים בטקסטים בפי דוברים שונים, ופירושו 'אני סבור, ובכך אני חולק על דבר מה'.

ה. כינויי הגוף החבורים לשמות עצם מובהקים מעטים מאוד ונדירים. ואלו הם:

אשתך [2×P931], אשתו [C514_2]
בעלי [4×Y111], בעלך [OCD_1], בעלה [C514_2], [Y34]
אחותי [2×Y33], [Y34], אחותו [3×Y33]
הוריך [P931]

כל השימושים האלה שייכים לתחום המשפחה. המילים אישה ובעל ניטות דרך קבע בקורפוס בכינויי השייכות החבורים, אבל המילה אחות באה גם פעם אחת במבנה הפרוד: האחות שלה [Y34]¹³. לעומת זאת, הוריך חל בקורפוס פעם אחת, אבל היקריות אחרות של הורים באות בציון השייכות בצורה פרודה: ההורים שלי [2×P931], [2×Y32], [2×Y33], ההורים שלך [2×P931], [Y34], ההורים שלה [Y34], ההורים שלהם [OCD_1]. איש מן הדוברים בקורפוס לא השתמש במילים אב ואם

12 לא נמצאו בקורפוס היקריות של המילה רוב בנטייה. קרוב לוודאי שלו נמצאו, התפוצה הייתה דומה לכול.

13 במקום אחר נאמר: אחת האחיות שלי [Y33] ולא אחת מאחיותי, וייתכן שהשימוש באחות (וגם באח) בנטייה מוגבל כדיבור לצורות היחיד.

בצורתם הנטויה החבורה אלא רק בצורות האלה: אבא שלי [3×Y33], אימא שלי [P423], [C612_2], [Y32], [7×Y33], [Y34], אימא שלו [P423].

ו. שני ביטויים אחרים באו בכינוי חבור והוצמדו למילה חיים: כל שנות חייה [C612_3], חייך יחרבו [P931]. שני השימושים האלה מכוונים לתקופת משך החיים, והם מקובלים בצורתם הנטויה, בדומה למילים ילדות, בגרות שלא נקרו בקורפוס (אביעזו תשס"ד, דובנוב תש"ס). אף על פי כן, מופיעה בקורפוס אותה מילה בצירוף כינויים פרודים: אתם לא צריכים לסכן את החיים שלכם [P423], ככה אני בוחר לנהל את החיים שלי [P931]. היועץ-המפקד אומר באותה השיחה "חייך ייחרבו", ואילו הפקוד אומר "בוחר לנהל את החיים שלי". גם את "אתם לא צריכים לסכן את החיים שלכם או של החיילים" אומר מפקד או מדריך בצבא, ובכל זאת הוא מעדיף את הצורה הפרודה, שכן אין אפשרות לשייך גם את "או של החיילים" באותו משפט. ייתכן גם שההבדל בשימוש הצורות הפרודות או החבורות נובע מגילי הדוברים. הדובר בהקלטה C612_3, וכנראה גם היועץ או המפקד בהקלטה P931, מבוגר ממבקש הייעוץ, והשימוש הזה טבעי לו יותר מאשר למדריך-המפקד שבהקלטה P423, הקרוב לפקודיו בגיל.

בצדם של אלו יש גם נטיות של צייני שיח המשמשים כביטויי השבועה והבעת הבקשה: כחיי? [OCD_2], כחייך? [C711_2], כחייך [2×OCh]. הם גם באים בצורת סימכות צמודה או בכינויים חבורים, ואין להם מקבילות פרודות.

ז. כינויים חבורים אחרים נקרו באקראי אצל הדוברים¹⁴:

לא לעשות מעשים שיפגעו בכבודך [OCh] (bexvodxa) – ראו דיון לעיל בסעיף 2, תת-סעיף 4.

מה מצבכם [C711_2] – בדיון על הטמפרטורות בחדר.

אני נמצא במקומך [P931] – השימוש כאן גבולי בין כינוי חבור למילה מקום לבין השימוש במילת היחס במקום, ואף הוא נאמר בידי היועץ-המפקד שהוזכר לעיל.

הביטוי יקירתי נקרה שש פעמים אצל הדוברת בהקלטה C514_2, והיא גם משתמשת בצורה לִידִידִךְ שנדונה לעיל (סעיף 2, תת-סעיף 6). האם זה ביטוי חיבה נפוץ בין נשים מהמעמד הסוציאקונומי הגבוה יחסית או ביטוי ייחודי לדוברת זו המודעת ללשונה? הביטוי הזה לא נמצא בהקלטות אחרות בקורפוס.

14 לא כללתי את הרוגמה "יישור פִּוּנְתִי בשישים מעלות" [P423] בין הצורות הנטויות, כי זה כנראה שימוש צבאי המכוון ליישור של הכוונת כשם תואר, ולא ליישור הכוונת שלי.

זה היה משהו שבניגוד לְדַעְתֵּם [P931] – גם את הצורה הנטויה הזאת לדעתם אומר המפקד שהוזכר לעיל, ויש לו סימוכין בספרות המחקר (אביעוז תשס"ד). והשוו לשימוש המאובן במילה לדעתי, שנזכרה לעיל (בסעיף הזה, תת-סעיף ד).

הצירוף "אכול ככל יכולתך" [C612_2] נזכר לעיל בדיון בתחיליות מש"ה וכל"ב (סעיף 2, תת-סעיף א). זהו ביטוי מאובן שהפך ללקסיקלי בנטייתו (בצד החלופה "אכול כפי יכולתך") בהקשר של עסקי המזון וההסעדה.

ח. פרט לרשימת המילים הזאת לא נמצאו עוד שמות נטויים בכינויים חבורים.¹⁵ יתר על כן, לא נמצאה שום דוגמה לכינויי מושא חבורים. השימושים מוגבלים מאוד, ופרט למילות המשפחה, לשמות המספר ולנטיות כל ועצם שפורטו לעיל, כל השימושים האחרים בכינויים חבורים הם שימושים אידיוסינקרטיים של דוברים מסוימים. לשם השוואה, נמצאו 90 היקרויות של שלי (אמא שלי), 36 של שלך (ההיגיון שלך), 20 של שלו (השורשים שלו), 12 של שלה (החברות שלה), 7 של שלנו (התפקיד שלנו), 5 של שלכם (העלויות שלכם), ו-12 של שלהם (המועדון שלהם). לא נמצאו כלל צורות שלכן או שלהן, והשוו למצב בכינויים הפרודים לעיל (סעיף 3.1).

פריסה מעטה זו של כינויים חבורים מחזקת את הטענה שהעברית הישראלית הדבורה נוטה לאנליטיות רבה יותר משהייתה נהוגה בה בתקופות הלשון הקדומות (גיר 1989: 34, שורצולד תשס"ט, Muchnik 2004, Schwarzwald 2006).

4. סמיכות

א. מבוא: הדוגמות שהבאתי עד עתה בסעיף 3.2 עסקו במורפולוגיה של הנטייה. לצירופי הסמיכות יש נגיעה למורפולוגיה, לתחביר ולמילון, שכן מקצתם ניטים, ומקצתם שייכים למורפולוגיה של הגזירה בהפכם צירופי סמיכות ללקסמות, דהיינו יצירת ערכים חדשים במילון.

בניגוד למגמת האנליטיות שנמצאה בשמות הנטויים, הסמיכויות מעידות על כך שמגמת הסינתטיות חזקה בצירופי שמות. נמצאו עשרות רבות של צירופי סמיכות בקורפוס, רובם לא מיודעים, חלקם ממולנים, וחלקם חופשיים (ברמן ורביד תשמ"ז, וראו סקירה מקיפה אצל שתיל תשע"ו בספר זה). סמיכויות אלו רבות בקורפוס

ממספרן של הסמיכויות הפרודות.¹⁶ סמיכות כפולה נקתה שלוש פעמים בקורפוס רק בצירוף המילוני "בסופו של דבר" [C612_4], [2×P931].

ב. סמיכות לא מיודעת: להלן אמיין את צירופי הסמיכות הלא-מיודעים למילוניים, למילוניים למחצה ולחופשיים לפי שיקול דעתי. שיעורם של הצירופים החופשיים רב למדי, דבר המעיד על חזקה של הסמיכות בעברית הישראלית.

צירופי סמיכות מילוניים: בן אדם [C514_2], יום הולדת [C514_2], עלם חמודות [C514_2], פירות ים [C612_2], מגע ידיים [C612_3], מסיבת רווקות [C612_3], שעון חורף [C711_1], ארצות הברית [C714], בבית ספר [C714], חוטי חשמל, חוט חשמל [P423], בית חולים, שיקול דעת, בני ערוכה, קשר עין [P423], התמוטטות עצבים, בן אדם, כובד משקל, בית מלון, כוח אדם, מס הכנסה, לכל מיני מקורות [P931], בית מלון [OCD_2], בית חולים [OCD_3], סדר גודל, קור כלבים, קנה מידה, בתי מלון [OCh], מצב רוח [OM], זיקוקי דינור, עורכי דין, עורך דין, בני זוג [Y311], בית מלון, פריצת דיסק [Y33], כוח אדם, משאבי אנוש [Y34]

צירופי סמיכות מילוניים למחצה: סרט צילום [C514_2], תוצרת חוץ [C612_3], כל מיני דברים [C612_4], עיסת נייר [C714], נר שבת [C714], אירועי טרור [C714], בשנת שבתון [C714], בשבוע חוגים [C714], ארוחת בוקר [D142], נוהל מעצר חשוד [P423], סירת מטכ"ל [P423], כיתת כוננות [P423], התקף חרדה, ניסיון חיים [P931], ארוחת בוקר וערב [OCD_2], כְּפִית חולים [OCD_3], שרשרת הרים, כביש גישה [OCh], ארוחת ערב [Y111], תביעת גירושין, מוצרי חשמל [Y311], כרטיס טיסה [Y32], הָדָר שינה, טיפולי שיאצו [Y33], טיפולי עשרת אלפים, יוצאת קיבוץ, סדרי עדיפויות [Y34]

צירופי סמיכות חופשיים: מנהל דיקסי [C612_2], רוטב חרדל [C612_2], חברת השקיה [C612_4], סוגי קרקע [C612_4], כל מיני סוגי חרדל [C711_1], אולפני ערוץ שלוש [C842], גבול צרפת [D142], מרכז מסה, ישיבות צוות, צוות דיונים [P423], ענף נשק, פליטות כדורים, הכנסת מחסנית, משקי שמירה, חתיכת חתיך [P423], תיאום ציפיות, נתינת כובד משקל, מערכת לחצים, מערכת תמיכה, מכסת חיים, לכל מיני מקורות [P931], שבילי עפר, קור מוות, מי עדן 'מי גן עדן,

16 לשם השוואה, לעומת 100 הצירופים הלא-מיודעים, ש-35 מהם חופשיים ועוד 28 מילוניים למחצה, ו-65 הצירופים המיודעים, נמצאו רק 129 היקריות של של, ולא כולן חוצצות בין שמות עצם, לרוגמה: זה של ה:: ספורטאים, ומקרר של מישוהו אחר [Y33].

מים נהדרים', תעלות מים, כביש יציאה [OCh], מֶרֶק ירקות, כוסית מרק [Y111], נקודות השקה [Y311]

ג. סמיכות מיודעת: צירופי הסמיכות המיודעים נחלקים לשתי קבוצות: אלו שהיידוע בהם צמוד לסומך, ואלו שהיידוע בהם צמוד לנסמך:¹⁷

היידוע צמוד לנסמך (26 תבניות); חלקן נקרו יותר מפעם): החיי יום-יום [C514_2], מהקופת חולים [C514_2], הפירות ים שלהם [C612_2], בבית ספר [C714], המועצת המנהלים, המועצת המנהלים [C612_4], פיוס טעימות הזה [C711_1], למרכז הפלג גוף עליון שלו [P423], הכיתת כוננות [P423], והמערכת יחסים הזאת, החוסר יכולת להתרכז [P931], הבית מלון, בארבעה ימים הבאים [OCD_2], הכביש גישה, הבנארם [OCh], השביעות רצון שלי, המצב הרוח הכללי שלי היום, בתחילת השביעות רצון שלך [OM], הבן אדם [P931], הבעלי בית שלי [Y111], בשלושים שנים האחרונות [Y311], השם משפחה שלו, העשרה ימים האלה, השכר דירה [Y32], הסימני שאלה, המספר ספות האלה, לסוכן ביטוח, הסוכן ביטוח [Y34]

היידוע צמוד לסומך (39 תבניות): בעל החנות, בעל המסעדה, איכות הבשר, אָחַד העובדים שלי [C612_2], בתחום השדה, אָחַד הדברים [C612_4], ליום הזיכרון [C711_1], אחרית הימים [C711_2], במלחמת המפרץ, במהלך השיעור, לתחילת הדיסק, בארצות הברית, ארצות הברית [C714], לאחד (lexad) החיילים [P423], מועדון החברים, סף הרגישות, רגע הגיוס שלי, שעות העבודה שלי, מילת הקסם, האור בקצה המנהרה, מבחינת היחס שלך, מבחינת האינטליגנציה, מבחינת המה אנשים, שאר הדברים [P931], בשיא הצמא [OCD_1], כף היד שלי (?) [OCD_2], ברמת הקומבינה, שפת האגם, שפת הים, תחילת האלף, אָחַד המדהימים, באמצע הַגֵר, בשנות הארבעים [OCh], בתחילת הסשן, מצב הרוח הכללי, שאר השאלות, מבחינת התחושה הכללית [OM], אמצע החודש, בסביבות המ- הגסטאהוס הזה [Y32] השימוש ביידוע הצמוד לסומך רב מן השימוש ביידוע הצמוד לנסמך. יש לתת את הדעת על כך, שהנסמכים באחדות מן הסמיכויות שיידוען בסומך נמצאים במעבר בין שמות עצם למילות יחס: כוונתי למילים בתחילת, לתחילת, במהלך, ברמת, מבחינת, בסביבות, בתחום (שלינגר תש"ן, הלוי-נמירובסקי תשנ"ט, בורוכובסקי וטרומר תש"ע). אם נוציא את אלה מן הדיון, נראה שמספרם של הנסמכים ושל הסומכים המיודעים שווה.

17 לא כללתי בין צירופי הסמיכות את דרך המשמשת כמילת יחס, למשל: דרך החרר (?) [OCD_3], דרך הסוכן ביטוח [Y34].

אפשר לזקוף את ריבוי היידוע של הנסמך לדרגת המילון של הסמיכויות, כי בקבוצה הראשונה יש צירופי סמיכות ממולנים אחדים: פירות ים, קופת חולים, כיתת כוננות, בית מלון, שביעות רצון, סוכן ביטוח ועוד, ואילו מספרם בקבוצה השנייה מועט: אחרית הימים, מועצת מנהלים, מלחמת המפרץ. נראה שהצירופים הממולנים נתפסים כיחידה לקסיקלית אחת ולפיכך הם מיודעים בראשם (ובכל זאת הצירוף מצב רוח נמצא בשתי דרכי יידוע אצל אותה דוברת, פעם ביידוע כפול של הסומך והנסמך, ופעם ביידוע הסומך). ברם אפשר שהסיבות הן החביריות: רק בקבוצה הראשונה יש שרשרות סמיכויות מצד אחד, ויש גם משלימים לוואיים כמו של, או כינויי רמז כגון הזאת, האלה (אזר תשל"ו, שלזינגר ורביד תשנ"ה, רשף תשס"ו, שן וגדיר תשס"ו, Ravid & Shlesinger 1995). פעמים הדוברים משמיעים את היידוע ה- ואחרי שבריר שנייה באה הסמיכות הלא מיודעת. בגלל שיעורן הגבוה של הסמיכויות הבלתי מיודעות בשימוש, אפשר שגם זה הסבר לריבוי של צורת הסמיכות שנסמכן מיודע.

ד. הגיית הסמיכויות: ראוי להעיר על עוד תופעות הקשורות בסמיכויות: הערת לעיל על הצירוף הנוהג כסמיכות אף שאינו סמיכות: קָצִין תּוֹרָן [P423]. צירוף זה הוא מבנה תמורה, אבל המילה קָצִין נהגית בצורת סמיכות. קרוב לוודאי שלו בא הצירוף ברבים, היה נאמר קצינים תורנים ולא קציני תורנים. דומה לו המפקד תורן [P423]. במילה מפקד אין דרך לדעת אם סמיכות לפנינו או לא כי אין שינוי בהגייתה, אבל היידוע שחל רק בראש הצירוף ולא נכפל, המפקד התורן, מעיד על כך שאף הוא בנוי כצירוף צמוד הנתפס כיחידה אחת.

מבני סמיכות שאין בהם שינוי בנסמך ניכרים בצירופים ניסיון חיים [P931], ומָרָק ירקות [Y111]. בהרבה ממבני הסמיכות אין הבדל בין צורת הנסמך לצורת הנפרד, לדוגמה: בן אדם, יום הולדת, עלם חמודות, פירות ים, חוט חשמל, שיקול דעת, התמוטטות עצבים ועוד הרבה. בצורות הרבים בסיומת ים ובצורות הנקבה המסתיימות בסיומת הָ יש הבדל ברור בין צורות הנפרד והנסמך, והן ננקטות בשימושי הדוברים שבקורפוס, לדוגמה: חוטי חשמל, בתי מלון, בני זוג ועוד; שנת שבתון, כיתת כוננות, ארוחת בוקר ועוד. ניכרים גם שינויי הגייה בצורות אחרות, לדוגמה: שְׁעוֹן חורף, בֵּית ספר, שְׂבוּעַ חוגים, ארצות הברית, שְׁעוֹת העבודה, קָצֵה המנהרה. בדרך כלל, רוב הצורות בקורפוס שלפנינו נהגות בצורת הסמיכות כצפוי על פי החוקים הנורמטיביים, לכן היקרותן של הצורות ניסיון חיים ומָרָק ירקות יוצאות דופן.¹⁸

18 אבל הן לא מפתיעות בהקשר הרחב של תופעות החיטוף, וצריך גם לזכור שגם הצורה מְרָקִים שגורה מאוד (הערת עינת גונן). וראו גונן תשס"ט [1], תשס"ט [2].

עוד שימוש חריג מן הנורמה מצוי בביטויים העשרה ימים האלה [Y32] (במקום עשרת הימים האלה), בָּאַרְבַּעָה ימים הבאים [OCD_2] (במקום בָּאַרְבַּעַת הימים הבאים),¹⁹ ובצירוף אָחַד לפני שם עצם מיודע: אָחַד העובדים, אָחַד הדברים, לְאָחַד החיילים, אָחַד המדהימים (במקום אָחַד ה-). שמות המספר עשרה וארבעה מתקיימים שלא במבנה סמיכות ואליהם נוסף היידוע, ולא לשם העצם המוגדר. המילה אחד נהגית (exad) בכל היקרויותיה כנסמך, מאותה סיבה הניכרת גם בביטוייה כמספר סודר (ראו להלן בסעיף "שמות המספר", תת-סעיף ו).

5. שמות המספר

א. מ ב ו א : חלק מן התופעות הקשורות בשמות המספר נידונו במחקרים שונים על העברית, וראוי להרחיב את המחקר והדיון בכל ההיבטים של שימושי שם המספר (Glinert 1977, Bolozky 1982, Ravid 1995) מאיר תשס"ה, תשס"ז, צבי תשס"ו, צדקה תשס"א, תשס"ד; ראו דיונם של גונן ורובינשטיין תשע"ו, בספר הזה). הבעיות בתחום זה אינן מורפולוגיות במובהק אלא תחביריות או מורפוסינטקטיות. להלן מיון שמות המספר על פי שימושיהם הנורמטיביים והלא-נורמטיביים בקורפוס (בלא להתחשב בהגיית וי"ו החיבור המצטרפת אליהם; ראו דיון לעיל בסעיף 2, תת-סעיף 4, 5) כשמות מונים הבאים לפני שמות עצם אחרים (1), כשמות סתמיים (סודרים) (2) וכצייני שעות ותאריכים (3).

ב. שימושים נורמטיביים:

(1) מספרים מונים: שמונה דולר [C612_2], שלושה חודשים [C612_3], עשרת אלפים בקבוקים, ארבעה סופי שבוע, ארבע שעות [C711_1], עשרים שקל [C711_2], חמישה ... חדרים, כנראה זה עשרים וארבעה חד- , עשרים ושמונה חדרים, עשרים וש- תשעה חדרים, נגיד ... שבעים וחמישה דולר, שלושה חלקים, מלון ארבעה כוכבים [ID142], יורה שני כדורים [P423], שלושה חודשים, ארבעה חודשים, בעוד שנתיים שלוש ארבע שנים [P931], ארבעה ימים, בארבעה ימים? הבאים [OCD_2], שלושה ימים, ארבע שעות [OCD_3], חמישה סנטימטר, שלושה שבועות, שני דולר, חמישה דולר, שלושה סוסים [OCh], שני צדדים, שלושה חודשים, שתי שאלות, עשר שא- , שמונה שאלות [OM] שמונה חודשים [Y311], עשרה משגיחים, עשרה ימים [Y32], ארבעה לילות, שלושה לילות ארבעה ימים, שתי הבטחות, תשע שנים, שבעה ימ- [Y33], ארבעה חודשים, עוד שנים עשר אלף שקל, שלושים וחמישה אלף שקל, שלושה חודשים [Y34] ועוד;

19 ואולי גם בביטוי השלוש שבועות [P423], ראו להלן.

2) מספרים סתמיים: אולפני ערוץ שלוש [C842], זה מספר שלוש, זה בערוץ שתיים [D142] ועוד;

3) צייני שעות ותאריכים: בחמישה עשר לחודש, באחת עשרה בבוקר (beaxatsre) [Y32], תצאי בתשע וחצי את תגיעי בעשר [C514_2], עשרים ושלושה בחודש [C711_1], שמונים וארבע, בשמונים וחמש [D142], אני פה עד חמש, השעה ארבע עשרים וחמש [P423], קמתי בשלוש וחצי [Y111], בתשעים ושתיים שלוש [Y33] ועוד.

ג. שימושים לא-נורמטיביים:

1) מספרים מונים: שמונה מאות שקל [C514_2], שמונה עשרה שקל קילו, חמישים וארבע שקל, אָחַד העובדים שלי [C612_2], עשר דולר, אָחַד הדברים [C612_4], יותר מארבע שקל [C842], נגיד שבעים וחמש..., שבעים וחמישה דולר, זה עוד מאה ועשר דולר מסים [D142], יורים שתי כדורים, שלוש מקרים, שלוש שבועות, השלוש שבועות [P423], תשעים ושמונה מהמקרים [OCD_3], ארבע צָבִים, שלושת היפהפיות, שלוש שיאים, אלף שמונה מאות שישים וחמש גובה (הכוונה למטרים), ארבעים ושניים שעות [OCh], בשמונה מאות שקל [Y33], שבע אלף, שתיים עשרה (הכוונה לשקלים), שמונה עשרה, המחירון הוא עשרים ושלוש (הכוונה לאלף שקל), בעשרים ושתיים [Y34] ועוד;

2) מספרים סתמיים: תשעים ואחד [D142], שישים ואחד [D142], משמונים ושלוש עד מאה שבעים ואחד [D142], כמה כדורים? שתיים, אחד, שתיים, שתיים, למה שתיים (בעניין ירי), פי שתיים פי שלוש, איזה שלושת רבעי [OCh], שלוש נקודה שבע אחוז [OM] ועוד;

3) עשרים ותשע ביולי [Y111], טסה בעשרים ותשע מגיעה בשלושים, בשני לאוגוסט, מהראשון לשביעי עד העשירי [Y32] ועוד.

ד. תופעות מספר בולטות כאן:

1) המספרים בנקבה שכיחים יותר מן המספרים בזכר. הם חלים לעתים קרובות לפני שמות ממין נקבה או לפני שמות ממין זכר, וכן הם משמשים כמספרים סתמיים או כמספרים סודרים, ומכאן שיעורם הגבוה.

2) יש מעט יותר שימושים נורמטיביים מלא-נורמטיביים, וראוי להזכיר את הדוגמה הזאת: נגיד שבעים וחמש, שבעים וחמישה דולר [D142], הדובר מתחיל לציין את המחיר ומונה במספרים סודרים (שבעים וחמש), אבל מיד הוא מתקן את עצמו

ומשתמש בצורה הנורמטיבית (שבעים וחמישה דולר). אותו דובר מתאים בדרך כלל את שם המספר למינו של שם העצם, אבל גם אצלו נמצא את הביטוי "מאה ועשר דולר מסים" (במקום ועשרה).

(3) יש הברלים אינדיבירואליים בין הדוברים. יש דוברים ששימושי המספרים בפיהם נורמטיביים ויש שלא, ויש הנעים בין הצורות הנורמטיביות ללא נורמטיביות ללא הבחנה (ראו פירוט אצל גונן ורובינשטיין תשע"ו, בספר הזה).

(4) בשמות המספר המונים חודשים וימים (וגם לילות?) נמצאו רק שימושים בצורת הזכר, ואיש לא טעה בהם, כנראה בגלל שכיחות שימושיהם בכלי התקשורת.

(5) המספרים 18 ו-800 נהגו שמונה עשרה ושמונה מאות אם כי המספר 8 נהגה שמונה (ראו גם געש תשע"א). שני גורמים להיקרויות אלו: 1. המספרים חלים בין שבע עשרה לתשע עשרה, ובין שבע מאות לתשע מאות, שבהם התנועה המקדימה את עשרה היא a. זו גררה הנובעת ממקצביות; 2. ייתכן שיש בשני המספרים האלה גם מגמה של היברלות: כדי להימנע מרצף של תנועות e בזו אחר זו (šmone'esre) או (šmoneme'ot) הדוברים הופכים את התנועה הראשונה שברצף לתנועה a. ראוי לציין שבשני המקרים האלה הברת na מוטעמת, בניגוד למילה הבודדת שמונה (šmóne) המוטעמת במלעיל – גם היא מסיכות מקצביות: שבע ותשע מוטעמות במלעיל, וכך גם שמונה שביניהן.

(6) המספר אָחַד נהגה במקום אַחַת בספירה סודרת, למעט בהיקרותו לפני עֶשְׂרֵה, כפי שמראות הדוגמות בקבוצה ב של השימושים הלא-נורמטיביים (שורצולד תשנ"ז: 404). המספר אחד נהגה בצורתו הנפרדת, אָחַד, גם בהיותו נסמך (ראו לעיל). נראה ששכיחותה של המילה אחד המציינת סתמיות (לדוגמה: יש לי פה אחד בעבודה [=מישהו] [C514_2], יש גם צעיר אחד [=כלשהו] [C714]), ובגלל שכיחות המבעים "כל אחד", ו"אף אחד" בדיבור (למשל [C514_2, P423] הבחירה באָחַד הפכה להיות הצורה הבלתי מסומנת של המספר הסתמי בדיבור.²⁰

(7) המספר העשרוני נהגה כמספר סודר סתמי: שלוש נקודה שבע אחוז [OM], ולא בצורתו הנורמטיבית (שלושה אחוזים נקודה שבע). גם המילה פי נתפסת כמציינת מספר סתמי ומכאן השימוש בצורת הנקבה שבמספרים (פי שתיים פי שלוש; במקום פי שניים, פי שלושה).

8) קביעת התאריכים נעה בין הנוסחה הנורמטיבית ללא נורמטיבית. הנוסחה הנורמטיבית גורסת "מספר מונה ב/ל+שם החודש/ מספרו הסידורי של החודש" (עשרים ושלושה בחודש, בחמישה עשר לחודש), כמו במסורות "ל"ג בעומר" בצד "ל"ג לעומר", וכפי שנמצא בציון התאריכים במקרא. לפי הנוסחה הלא נורמטיבית הניסוח הוא "מספר סודר ל'+(שם) החודש/ מספרו הסידורי של החודש" (בשני לאוגוסט).

9) בכל הקורפוס נקרתה רק פעם אחת צורת מספר הנסמכת לשם בנקבה: **שלושת** היפהפיות (OCh) (במקום **שלוש** היפהפיות), והיא מתאימה למגמה שדנה בה מאיר (תשס"ז).

6. שונות

בסעיף הזה אדון בקיצור בכמה תופעות הראויות לאזכור, אך הקורפוס קטן מכדי שאפשר יהיה לדון בהן בהרחבה. מחקר רחב יותר בנושא טעון נתונים מקורפוס גדול יותר.

א. תופעות מיוחדות בתחום הפועל:

1) צורות גוף שני נוכחים בעבר: בכל הבניינים ההטעמה מלעילית, לדוגמה: קיבלתם [C711_1], שמתם [C714], [2×P423], הזמנתם [D142], ביצעתם, זיהיתם, סימנתם [P423], דיברתם×2, הפסדתם, לנתם, גרתם [OCh], הבאתם [P931]. בבניין קל, מלבד הגיית מלעיל, התנועה a מתקיימת בהברה הראשונה של הפועל, בין שיש עיצור "גרונני" ובין שאין: הייתם [C711_1], חשבתם [C711_2], שְׁמַעְתֶּם [3×P423], [OCD_2], וְפָתַחְתֶּם×2, יָרִיתֶם×2 [P423], כשָׂרְקֶתֶם [OCD_1], נָסַעְתֶּם, הייתם×2, רָאִיתֶם, עֲשִׂיתֶם, הלכתם [OCh], אמרתם [OM], ושְׁעַזְרֶתֶם [P931] – כולם בהטעמת מלעיל ובתנועת a לפני הברת הטעם.

2) נטיית גוף ראשון יחיד בעתיד: יש גיוון רב בצורות, אמנם הסותם הסדקי³ נשמע לעתים רחוקות, אבל אין תמיד y כהגה מעבר. להלן דוגמות אחרות: אני (א)קח לך [C514_2] (ani·kaxlax) אני (א)ספר לך [C514_2] (anisaper lax), אני אֶקְבֵּעַ, אני יִגִיעַ (aniekba, aniyagia), שאני אבוא (šeaniavo) [Y32], אני אלך [OCD_2] (anielex), אתה רוצה שאני יעזור בדברים, אני אעשה (aniyazor, anise) [P931], אני מתישהו יחזור לתאילנד, אם אני יֵאָבֵד מצלמה, אני תכף יזוז, מה אני יעשה, אני ישב, אני אֶשֶׁב [Y33], שאני לא ייכנס לדירה, שאני ישמח, שאני ינחת,

אני רק יבוא, ואני אלך, אני אדע, שכשאני יחזור, אני יתקשר אליו, אני אתקשר אליו, אני אמכור, עד שאני יבוא [Y34] (בולוצקי תשס"ב).

3) פעלים עלולים: יש אנלוגיה חזקה בין הגזרות העלולות כפי שהוכח בעבר, והתופעות ניכרות גם בקורפוס הזה (דונג-כנרות תשל"ה, שורצולד תשל"ז, תש"ם). בצד **הִיזוּ** [C514_2] ו**מָגִיעַ** [C612_2] מְכִירָה, הבאתי (eveti), מְבִין [C714] נמצא את **תִּצְאִי** [C514_2] (tic'i), נֶלֶךְ (nilex) (בצד שלוש פעמים) [C842] (nelex), מְכִירִים [P423] (mekirím), וּמְזִיעִים [P423] (vemziím), אני מְגִיעָה [Y32] (megiá). אל הפעלים האלה אפשר לצרף גם את ההיקרויות של **נראָה לי**, המופיע תמיד בתנועת a בסופו, כאילו זה בזמן עבר, אם כי הכוונה היא להווה: ונראָה לי [D142], לא נראָה לי [P423], נראָה לי, לי נראָה [Y34], שלא בצירוף של נראה לי, השימוש חופשי: נראָה יותר [OCh] (צדקה תשנ"ט, שמש תשס"א).

4) צורות ציווי מיוחדות: הציווי נוצר ישירות מן העתיד בהשמטת התחילית ת- של הנוכח, לכן שְתָקִי [C714] (štēki) נגזר ישירות מן (tištēki), וגם עֲצָרִי [OCD_3] מן (ta'acri), אבל קיימות גם הצורות הנורמטיבית שְתָקִי [OCD_1], קָחִי, שְתִי [OCD_1], סְעִי [OCD_2], תֵן [P931] (Bolozky 1979, 1984), בולוצקי תשס"ב, שורצולד תשס"ט).²¹

5) נטיות הפעלים לְדַפּוֹק [P423], תדפוק [OCD_1] (tidfok) באות ברפיון הפ"א (הנקין תשנ"ז).

6) הפועל יכול בצורת עבר נקרה פעם אחת בקורפוס בצירוף פועל העזר היה שהבריל אותו מצורת ההווה: אבל אני לא יודע אם דבר כזה הוא לא יכול היה לעזור לו [C612_4]. בכל שאר 95 המקרים הופיעה הצורה יכול שיכלה להתפרש כהווה או כעבר, אם כי ברוב היקריותיה היא כהווה. יכלה נקרה פעמיים בקורפוס בהקלטה Y111 ובהקלטה Y311 ויכולתי נקרה בהקלטה OCD_1 ובהקלטה Y33 ועוד פעמיים בהקלטה P931, אבל באותו טקסט מופיעה צורת נסתר עבר של יכול פעמיים בצורת יכל: 1. כל אחד אחר שיבוא לשאול או שבא ושאל נתקל ב־חומה שהוא לא יכל לש- לקבל שום אינפורמציה [P931] – יש כאן הנגדה מפורשת בין מצב היפותטי בעתיד (שיבוא לשאול) לבין עבר מפורש (שבא ושאל נתקל בחומה שהוא לא יכל לקבל שום אינפורמציה), 2. זה יכול לקרות לכל אחד, זה קרה לך וזה יכל לקרות גם לי וזה יכול לקרות לכל אחד [P931] – גם כאן יש הנגדה מפורשת

21 ויש גם שימושים בצורת העתיד להבעת ציווי: תביא×6, תביאי×5, תוציא×3, תוציאי, תיזהר (tzaher), תִכְבוּ (txabu), ועוד, כפי שהראו אחרים, וראו גם רוזן תשט"ו.

בין הווה (יכול לקרות לכל אחד×2) לבין עבר (זה קרה לכך וזה יכל לקרות גם לי). בגלל היעדר ההבחנה בין צורת העבר לצורת ההווה הדובר נוקט האחדה של צורת קל בעבר במבנה a-a- כככל פועלי קל, ומכאן השימוש ביכל.²²

ב. צורות ריבוי מיוחדות בשם: קפאים (kaféim) (ריבוי המילה קפה) [C612_3], המקרואים (ריבוי הצורה מְקָרִי) [C612_4], לרובעים (ריבוי רובע, במקום רְבָעִים) [OCh], רבי קומות ודברים כאלה, מה זה רבי? [OCh], צבים (cavim) (ריבוי של צב), שוקים-שְׁוֹקִים (רבים של שוק) [OCh]. במקרה אחד יש גם תוצאת גררה של שם התואר אחרי סיומת הרבים של שם העצם: חלונות רגילות [C711_2], במקום חלונות רגילים.

ג. בנטיות המילה צריך נשמטת ההברה ri לחלוטין: אני צריכה לדווח (anicxa) (ledaveax), אני צריכה לצלם אותך [C514_2] (ani cxa lecalem otax), צריכים (cxim) [8×P423], [OCD_2], [C711_1], [C714], צריכה (cxa) [OCD_1], [P931], [Y32], [Y33], [Y34] ועוד. ההיקריות של ri בתוך צריכה או צריכים נדירות מאוד: צריכים (crixim) [C612_2], צריכה (crixa) בצד (cxa) [C711_2], [C714]. לעומת זאת, בצורת היחיד ההברה ri ניכרת בחלק מן המקרים, אם כי גם בה יש השמטות לפעמים: צריך (crix, carix, cix, cerix) [P931], (carix, cix) [C714], ועוד.

ד. תופעות מיוחדות לדוברים מסוימים: (1) הפועל גְדֵלָה נמצא רק בהקלטה [C514_2]; (2) לְאָכוֹף בא בצד לְעָקוֹף בהקלטה P931 – ספק תיקון ספק חילוף חופשי; (3) את ממלא(א)ה [OM], 'at memala], כנראה באנלוגיה לגזרת ל"י, (השווה מְגַלָּה-מְגַלָּה), אם כי הנטייה השכיחה של הפועל היא מְמַלָּאת; (4) ללמטה נאמר בהקלטה C711_1, וראו דיון ברקורסיביות: (Schwarzwald 2010). מכיוון שהצירוף למטה הפך למילוני, אין מניעה מלהוסיף אליו את ל- היחס; (5) יש 24 היקריות של הזאת בקורפוס, ורק ארבע של הזאתי: אני מאוד מודאגת מהתולעת הזאתי [C711_2], ברקן הזאתי [2×C714], הנסיעה הזאתי [OCh]; (6) טעויות ביצוע מתקנות פה ושם על ידי הדוברים, ויש טעות ביצוע אחת ברורה: שהיא ניהלתה [=ניהלה] [OM] (ראו דוגמות במילות היחס ובמספרים לעיל: וראו לעיל: לְ לִידִידָךְ [C514_2], נגיד שבעים וחמש, שבעים וחמישה דולר [D142], וכן חלונות רגילות [C711_2],

22 האקדמיה ללשון העברית אישרה את השימוש בִישָׁן, חֶפֶץ במקום בצורה הקלאסית יֶשָׁן, חֶפֶץ בעבר, אבל לא את השימוש בִיכל לציון עבר.

23 והשוו גם למשפט "אל תגרדי יותר מדי את הלמטה" [C714], והשוו גם לשימוש השגור בלשון הדיבור ממוזמן (מ+מוזמן).

ראו מאמרה של בורוכובסקי בראבא תשע"ו, בספר זה, על טעויות הפקה); (7) הצורה שולחננוצ'יק מעידה על כפל הקטנה (Bolozly 1994, Schwarzwald 2010). אפשר היה להוסיף ולדון בעוד תופעות בודדות שנקרו בקורפוס, לדוגמה: ריבוי צ'יפסים [C714] שנוצר מן הצורה השאולה chips הכוללת את צורן הרבים באנגלית, בדומה לבורקסים, ג'ינסים שלא נקרו בקורפוס (שורצולד תשס"ב); תופעות פונולוגיות למיניהן כגון הגיית ההברה הראשונה בכניין הפעיל בעבר בתנועת i או e (בולוצקי תשס"ח); נשילת הברות בנטיות הפועל, בצורות עתיד או בצורות עבר (בולוצקי תשס"ב, Bolozky & Schwarzwald 1990);²⁴ נשילת ה"גרונות" (ראו מאמרו של בולוצקי תשע"ו, בספר זה), נדידת הטעם במילים כמו לנו (שורצולד תשנ"א: 407-409), ועוד, אבל בגלל מיעוט ההיקרויות אינני מרחיבה בהן את הדיון.

7. סיכום

כפי שטענתי בראשית דבריי, המורפולוגיה של העברית הדבורה אינה שונה שינוי מהותי מן המורפולוגיה של העברית הכתובה. לפיכך אין כאן תיאור מורפולוגי שיטתי של כל תופעות לשון הדיבור בקורפוס הנתון. בררתי תופעות אחדות ואותן תיארתי בפירוט. הקורא יכול להניח, שכל מה שלא תואר כאן שווה בעיקרו לנמצא בעברית הכתובה.

מספר הדוברים מצומצם בקורפוס, ויש גם הבדלים אישיים בין הדוברים, ואף על פי כן אפשר להתרשם מתופעות מורפולוגיות אחדות שבלטו בקורפוס העברית המדוברת, והן מיוחדות לו. הן מורות על תופעת ההאחדה בהגיית התחיליות משה"ה וכל"ב, על מיעוט השימוש בשמות עצם נטויים המעיד על כיוון לאנליטיות בעברית, אבל על היצרנות של צורות הסמיכות התומכת בקיום מגמת הסינתטיות. כינויי הגוף הפרודים מעידים על ויתור של צורות כפולות בלשון הדיבור: במקום הנרדפות אנוכי-אני ואנחנו-אנו, הדוברים מעדיפים כדיבורם את הצורות אני ואנחנו בלבד. הכינויים הפרודים והחבורים גם יחד מורים על היעלמותן של צורות הנוכחות והנסתרות ממערכת העברית המדוברת. תפוצת התאם שם המספר למין שם העצם המוגדר נמצא בתהליך של תנודות, וימים יגידו אם אכן ההבחנות יתבטלו בין צורות הזכר לנקבה. הצבעתי גם על תופעות בודדות אחרות והן טעונות מחקר שיטתי בקורפוס גדול יותר.

8. ביבליוגרפיה

- אביעזר ח'. תשס"ד. נטיית המספר ונטיית הקניין בשם העצם בעברית בת־זמננו. עבודת דוקטור. אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן.
- אזר מ'. תשל"ו. "הסמיכות הכפולה והסמיכות הפרודה בעיתונות היומית", בתוך: י' בהט, מ' בן־אשר וט' פנטון (עורכים). חקר ועיון במדעי היהדות: ספרות, מקרא ולשון. חיפה. 9-24.
- אפרת מ'. תשמ"א. "בכ"פ בראש שם אחרי מלת־שימוש מקושרת". לשוננו מה. 40-55.
- בולוצקי ש'. תשס"ב. "שונות פונולוגית ומורפולוגית בעברית המדוברת". בתוך: ש' יזרעאל (עורך). מרבירים עברית – לחקר הלשון המדוברת והשונות הלשונית בישראל (תעודה יח). 239-278.
- בולוצקי ש'. תשס"ח. "מרכז התנועה i בעברית המדוברת". בתוך: א' ממז, ש' פסברג וי' ברויאר (עורכים). שערי לשון: מחקרים בלשון העברית, בארמית ובלשונות היהודים מוגשים למשה בר־אשר. כרך ג. ירושלים. 51-54.
- בולוצקי ש'. תשע"ו. "אפשרויות של זיהוי עמדות עיצוריות שאינן ממומשות על פני השטח בעברית הדבורה". בתוך: ע' גונן (עורכת). חוקרים עברית מדוברת (תעודה כז). תל־אביב. 183-197.
- בורוכובסקי א' וטרומר פ'. תש"ע. "הגדרה מילונית למילים מחלקי דיבר שונים – גישות שונות אך משתלבות", בתוך: מ' בר־אשר וח"א כהן (עורכים). משאת אהרן: מחקרים בלשון מוגשים לאהרן דותן. ירושלים. 545-565.
- בורוכובסקי בר־אבא א'. תשע"ו. "תחביר העברית המדוברת". בתוך: ע' גונן (עורכת). חוקרים עברית מדוברת (תעודה כז). תל־אביב. 99-106.
- ברמן ר' ורביד ד'. תשמ"ז. "על דרגת המילון של צירופי הסמיכות". בלשונות עברית חפ"שית 24. 5-22.
- גונן ע'. תשס"ט[1]. "שינויי תנועות בעברית המדוברת בהשראת חוק החיטוף: מחקר שדה". לשוננו עא. 167-179.
- גונן ע'. תשס"ט[2]. "האם חוק החיטוף פעיל בעברית המדוברת?". לשוננו עא. 401-415.
- גונן ע' ורובינשטיין ד'. תשע"ו. "מהלכים על ציר הסתמיות: קווים לדמותו של שם המספר בעברית המדוברת". בתוך: ע' גונן (עורכת). חוקרים עברית מדוברת (תעודה כז). תל־אביב. 369-395.
- געש א'. תשע"א. "מעט על המספרים המונים בעברית מדוברת בת ימינו (ובלהגים נא־ערביים)". מחקרים בלשון יג. 241-259.
- דובנוב ק'. תש"ס. "כינויי הקניין החבורים והפרודים של שם העצם בעברית המדוברת". בלשונות עברית 47. 21-26.
- דונג־כנרת ר'. תשל"ה. "יחסי 'תקן' ו'נורמה' בלשון תלמידים". לשוננו לעם כו. 261-267, 286-277.
- הלוי־נמירובסקי ר'. תשנ"ט. בין התחביר ללקסיקון: ההצטרפות המוגבלת בעברית בת ימינו. ירושלים.

- הנקין ר'. תשנ"ז. "דיסימילציה של בכ"פ בצורות פועליים: סוגיה בדקדוק הפועל בעברית המדוברת". בתוך: י' בן-טולילה (עורך). **שי להדסה: מחקרים בלשון העברית ובלשונות היהודים**. באר שבע. 199-209.
- לאופר א'. תשס"ט. **פרקים בפונטיקה ובריטום פונטי**. ירושלים.
- מאיר ע'. תשס"ה. "זכר ונקבה במספר: המין הדקדוקי בשמות המספר כמערכת פגיעה". **בלשונות עברית** 55. 31-42.
- מאיר ע'. תשס"ז. "'שלושת' או 'שלוש'? שינויים בצורות הנסמך של שמות המספר בעברית". **דברי המפגשים השנתיים 20-22 של החוג הישראלי לבלשונות** 16. 59-69.
- <http://www.biu.ac.il/js/hb/ils/meir2007.pdf>
- ניר ר'. 1989. **מבוא לבלשונות**, יחידות 6-7. תל אביב.
- צבי ת'. תשס"ו. "המין הדקדוקי בשמות המספר בכמה לשונות שמיות: תגובה למאמרה של עירית מאיר, "זכר ונקבה במספר, המין הדקדוקי בשמות המספר כמערכת פגיעה" (בלשונות עברית 55. 42-31)". **בלשונות עברית** 57. 89-93.
- צדקה י'. תשנ"ט. "נְרָאָה לִי – נְרָאָה לִי". **לשוננו לעם** נ. 190-193.
- צדקה, י'. תשס"א. "צירוף המספר – תחביר ומשמעות". **בלשונות עברית** 49. 35-55.
- צדקה, י'. תשס"ד. "לכל מספר יש זהות". בתוך: י' שלזינגר ומ' מוצ'ניק (עורכים). **למ"ד לאיל"ש: קובץ מחקרים במלאות שלושים שנה לאגודה הישראלית לבלשונות שימושית**. ירושלים. 249-267.
- רוזן ח'. תשט"ז. **העברית שלנו**. תל אביב.
- רוזן ח'. תשכ"ו. **עברית טובה**. ירושלים.
- רשף י'. תשס"ו. "לדמותה של העברית החדשה בראשיתה: עיון בתפוצתם של מבני הסמיכות בתכתובת המשרדית". **מחקרים בלשון** י. 171-200.
- שויקה י'. תשנ"ז. **רב-מילים המילון השלם**. תל אביב.
- שורצולד א'. תשל"ז. "ייצוגם הלקסיקאלי של הפעלים העלולים". **בלשונות עברית חפ"שית** 12. 25-36.
- שורצולד א'. תש"ם. "מעלילות הפועל העלול". **בלשונות שימושית** 2. 63-76.
- שורצולד (רודריג) א'. תשנ"א. "נדידות טעמים בעברית המדוברת". בתוך: מ' גושן-גוטשטיין, ש' מורג וש' קוגוט (עורכים), **שי לחיים רבין: אסופת מחקרי לשון**. ירושלים. 393-414.
- שורצולד א'. תשנ"ז. "ידיעת לשון ומודעות לשון". בתוך: מ' בראשר (עורך). **פרקים בעברית לתקופותיה: אסופת זיכרון לשושנה בהט**. ירושלים. 399-412.
- שורצולד (רודריג) א'. תשס"ב. **פרקים במורפולוגיה עברית**, יחידה 12. תל אביב.
- שורצולד (רודריג) א'. תשס"ט. "התפתחויות מורפולוגיות בעברית". בתוך: ח' כהן (עורך). **מאתיים וחמישים שנות עברית חדשה**. ירושלים. 177-209.
- שלזינגר י'. תש"ן. "תוויות קטגוריאליות במלות תפקוד: עיון סגנוני בלשון העיתונות". **בלשונות עברית** 30. 28-213.
- שלזינגר י' ורביד ד'. תשנ"ח. "הסמיכות הכפולה בעברית החדשה – עודפות או קיום עצמאי?". **בלשונות עברית** 43. 53-97.

שמש י'. תשס"א. "נראָה – נראָה: דחיקתו של הבינוני היחיד של פועלי ל"י מפני העבר הנסתר בעברית הישראלית הדבורה, ועלייתן של צורות חדשות". **בלשנות עברית** 49. 71-81.

שן י' וגדיר א'. תשס"ו. "כיצד לפרש את 'צליל של ליטוף' – פרשנויות לסינסטזיות במבנה של סמיכות: האם הטיה קוגניטיבית חזקה מכלל לשוני?". **בלשנות עברית** 58. 61-82. שתיל נ'. תשע"ו. "סמיכויות חבורות מיוזעות בה"א הידיעה בקורפוס מעמ"ד". בתוך: ע' גונן (עורכת). **חוקרים עברית מדוברת** (תעודה כז). תל-אביב. 341-368.

Bolozky S. 1979. "On the new imperative in colloquial Hebrew". *Hebrew Annual Review* 3. 17-23.

Bolozky S. 1982. "Remarks in rhythmic stress in Modern Hebrew". *Journal of Linguistics* 18. 275-289.

Bolozky S. 1984. "Subject pronouns in Colloquial Hebrew". *Hebrew Studies* 25. 126-130.

Bolozky S. 1994. "On the formation of diminutives in Modern Hebrew morphology". *Hebrew Studies* 35. 47-63.

Bolozky S. & Schwarzwald O. R. 1990. "On vowel assimilation and deletion in casual Modern Hebrew". *Hebrew Annual Review* 12. 23-48.

Glinert L. 1977. "Number switch: A singular feature-change rule of Modern Hebrew". *AfroAsiatic Linguistics* 4, 2. 1-38.

Greenberg J. H. 1966. "Some universals of grammar with particular reference to the order of meaningful elements". in: J. H. Greenberg (ed.). *Universals of Language*. Cambridge, MA. 73-113.

Laufer A. 2009. "Pharyngeal articulation in Hebrew". *Paper read at the International Workshop on Pharyngeals and Pharyngealisation, held in the Research Beehive, Newcastle University*. UK, March 27, 2009.
Available at: <http://www.ncl.ac.uk/linguistics/assets/documents/AsherLaufer.pdf>.

Levon E. 2012. "Gender, prescriptivism, and language change: Morphological variation in Hebrew animate reference". *Language Variation and Change* 24. 33-58.

Muchnik M. 2004. "Is Modern Hebrew a synthetic or analytic language? Suffixes and independent pronouns in the writing of Haim Be'er". *Folia Linguistica* XXXVIII. 257-276.

Ravid D. 1995. "Neutralization of gender distinctions in Modern Hebrew numerals". *Language Variations and Change* 7. 70-100.

Ravid D. & Shlesinger Y. 1995. "Factors in the selection of compound-types in spoken and written Hebrew". *Language Sciences* 17. 147-179.

Schwarzwald (Rodrigue) O. 1984. "Markedness relations in the pronunciation of the prefixed particles in Modern Hebrew". *AfroAsiatic Linguistics* 9, 2. 73-86.

- Schwarzwald (Rodrigue) O. 2006. "From discontinuous to linear word formation in Modern Hebrew". *SKASE Journal of Theoretical Linguistics* 3, 3. 1-11.
Available at: <http://www.skase.sk>.
- Schwarzwald (Rodrigue) O. 2010. "Recursiveness in Hebrew word formation". *SKASE Journal of Theoretical Linguistics* 7, 1. 2-13.
Available at: http://www.skase.sk/Volumes/JTL15/pdf_doc/01.pdf.